

Demir, G. ve Sarıçoban, B. S. (Ed.) (2023). Çeşitli Boyutları ile Okul Kütüphaneleri. İdeal Kültür Yayıncılık. ISBN: 978-625-8375-40-4

Demir, G. & Sarıçoban, B. S. (Ed.) (2023). *School Libraries Along With Their Various Dimensions*. İdeal Kültür Yayıncılık. ISBN: 978-625-8375-40-4

Mehmet Kürşat DEĞER*

This paper aims to review the book titled “School Libraries Along with Their Various Dimensions” edited by Güler Demir and Burak Savaş Sarıçoban. School libraries are a genre that has been the subject of special studies in the field of librarianship. This book consists of 7 studies on school libraries. National developments, international studies and innovative services related to school libraries are discussed in the book.

Kitap, beş farklı Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü öğretim üyesi ve bir okul kütüphanecisi tarafından yazılan bölümlerle hazırlanmıştır. Eser, “Cumhuriyetin Kuruluşundan I. Maarif Şûrası Sonrası Döneme Kadar (1923-1939); Ulusal Basın ve Söz Konusu Şûra Metinlerine Yansıyan “Okul Kütüphanesi”, “Kütüphane” ve “Bilgi” Kavramları (Düşünceler ve Uygulamalar)”, “IFLA Okul Kütüphaneler Rehberi Bağlamında Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği’nin Değerlendirilmesi”, “Okul Kütüphanelerinin Kullanıcı Grupları ve Bilgi Gereksinimleri”, “Okul Kütüphanelerinde Yenilikçi Hizmetler ve Eğitime Etkisi”, “Türkiye’deki Okul Kütüphanelerinde Z-Kütüphane Projesi ve Proje’ye Esin Kaynağı Olan Dünya Örnekleri”, “Yönetimin Özel Lise Okul Kütüphanesinin

deki Önemi ve Kütüphanecinin Yapabildikleri”, “Okul Kütüphaneciliğinde İyi Uygulama Örnekleri: Calvert İlçesi Devlet Okulları Kütüphaneleri” başlıklı 7 çalışmadan meydana gelmektedir. Kitabın editörlüğünü Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünden Doç. Dr. Güler DEMİR ve kitabın yayınevi olan İdeal Kültür Yayıncılık’tan Burak Savaş SARIÇOBAN yapmaktadır.

Kitapta yer alan “Cumhuriyetin Kuruluşundan I. Maarif Şûrası Sonrası Döneme Kadar (1923-1939); Ulusal Basın ve Söz Konusu Şûra Metinlerine Yansıyan “Okul Kütüphanesi”, “Kütüphane” ve “Bilgi” Kavramları (Düşünceler ve Uygulamalar)” başlıklı ilk bölüm (s. 15-45) Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünden Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kemal SEVGİSUNAR tarafından hazırlanmıştır. Yazar, okul kütüphaneciliği

* Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: kursat.deger@atauni.edu.tr
Ataturk University, Faculty of Letters, Department of Information and Records Management. E-mail: kursat.deger@atauni.edu.tr

leri ile ilgili ülkemizde bulunan sorunları tarihsel süreçte yaşanan gelişmeleri inceleyerek analiz etmektedir. Bu bağlamda Cumhuriyet'in kuruluşundan I. Maarif Şûrası'na kadar geçen süreçte ulusal basında yer alan haberler, kaynaklar ve belgeler belgesel tarama yöntemi ile incelenmiştir. Ayrıca konu ile ilgili Maarif Şûrası kitabında geçen metinler analiz edilmiştir. Eleştirel bakış açısıyla değerlendirilen çalışmada Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren okul kütüphaneleri konusuna olan bakış açısını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda ilgili dönemdeki bakış açısını tam olarak irdeleyen çalışmaların yeterli olmadığı ve bunun nedenleri belirtilmektedir. Ayrıca ilgili döneme görev yapan kişilere ait haber, kaynaklar, belgeler ve Şûra konuşmaları incelendiğinde yöneticilerin yeniliklere açık bilgili kişiler oldukları ve dönemin koşulları içerisinde yeterli çabayı gösterdikleri bahsedilmektedir.

Atatürk Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nden Doç. Dr. Malik YILMAZ'ın hazırladığı "IFLA Okul Kütüphaneleri Rehberi Bağlamında Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin Değerlendirilmesi" başlıklı bölümde (s. 47-70), okul kütüphanelerinin yönetimi açısından ulusal ve uluslararası düzeyde iki önemli çalışmayı karşılaştırmaktadır. Yazar, çalışmaya "eğitim" ve "okul kütüphaneleri" kavramlarını irdeleyerek başlamış ardından International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) hakkında bilgi vererek ve IFLA Okul Kütüphaneleri Rehberi ile Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'ni karşılaştırarak devam etmiştir. Nitel yöntem kullanılarak yapılan çalışmada verilere ulaşmak için belgesel tarama, verilerin değerlendirilmesinde ise doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Yönetmelik maddeleri ve Rehberin bölümlerinde yer alan aynı başlıklar karşılıklı olarak incelenmiştir. Ayrıca birbirlerinden farklı olarak belirtilen başlıklar da değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, IFLA Okul Kütüphaneleri Rehberi'nde çağdaş öğrenme yöntemleri, teknoloji tabanlı bilgi erişimi, fiziksel ve dijital kaynaklar, mesleki eğitim almış kütüphaneciler, okul kütüphanesi programları ve halkla ilişkiler gibi kavramların detaylıca ele alındığı, Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin ise okul kütüphaneleri tanımını tam olarak oturtmadığı, okul kütüphanelerinin üstlenmesi gereken görevler ve yapması gereken uygulamalar bağlamında yetersiz kaldığı belirtilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nden Dr. Öğr. Üyesi Ömer DALKIRAN'ın hazırladığı "Okul Kütüphanelerinin Kullanıcı Grupları ve Bilgi Gereksinimleri" başlıklı bölümde (s. 71-85), okul kütüphanelerinin hitap ettiği kullanıcı gruplarını ve bilgi gereksinimlerini somut ve sistematik olarak ortaya koymak amaçlanmaktadır. Çalışmada öncelikle kullanıcı kavramı üzerinde durulmuş ardından okul kütüphanesinin tanımı ve önemine değinilmiştir. Yazar okul kütüphanelerinin kullanıcı gruplarını ise 7 başlık altında (Öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, diğer okul personeli, kütüphaneciler, öğrenci velileri/ebeveynler, okul çevresinde yaşayanlar/yöre halkı) ele almış ve bilgi gereksinimlerini ayrı ayrı değerlendirmiştir. Sonuç olarak okul kütüphanelerinde kullanıcı odaklı hizmetlerin etkili verilebilmesi için çok değişkenli bir yapının olduğu ve bunların göz önünde bulundurularak çalışmaların gerçekleştirilebileceği vurgulanmıştır.

Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nden Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur GÜNEŞ'in hazırladığı "Okul Kütüphanelerinde Yenilikçi Hizmetler ve Eğitime Etkisi" başlıklı bölümde (s. 87-102), eğitimde yaşanan değişimlerin okul kütüphanelerinin hizmetlerini de doğrudan etkilemesi nedeniyle iki alan arasındaki gelişmeler karşılıklı incelenmiştir. Çalışmada öncelikle eğitim ve eğitim sistemi kavramı ele alınarak Türkiye'deki eğitim sistemlerinden bahsedilmiştir. Ardından eğitim-kütüphane ilişkisi, okul kütüphaneleri kavramı ve okul kütüphanelerinde verilen yenilikçi hizmetlere ulusal ve uluslararası uygulamalardan örnekler sunulmuştur. Sonuç olarak okul kütüphanelerinde verilen yenilikçi hizmetlerin yeni öğretim uygulamalarıyla ilişkili olduğu, ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda yenilikçi hizmetlerin devamlı ve güncel olması gerektiği ve yenilikçi hizmet tasarımı yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlar vurgulanmıştır.

Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nden Doç. Dr. Güler DEMİR'in yazdığı "Türkiye'deki Okul Kütüphanelerinde Z-Kütüphane Projesi ve Proje'ye Esin Kaynağı Olan Dünya Örnekleri" başlıklı bölümde (s. 103-142), 2014 yılında Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara sunulan Zenginleştirilmiş (Z) Kütüphane Projesi'ne odaklanılmaktadır. Çalışmada ayrıca, Proje'ye örnek olan ve IFLA'nın "Bebekler ve Küçük Çocuklar için Kütüphane Hizmetleri Kılavuzu"nda da (Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers) ayrıntılı olarak değinilen ABD, Hırvatistan, İspanya, Kanada ve Japonya gibi ülkelerdeki uygulamalar, Türkiye'deki durumla karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmektedir. Çalışma okul kütüphanesi, okul kütüphanecisi gibi kavramlar ve işlevlerini ele alarak başlamış ardından zenginleştirilmiş (z) kütüphane kavramı, dünyadan z kütüphane örnekleri ve uygulamaları ile Türkiye'deki z-kütüphanelerinin durumu değerlendirilerek devam etmiştir. Sonuç olarak Z-Kütüphane Projesi'nin Türkiye'de uygulandığı okullarda belirli bir başarıya ulaştığı ancak mekân ve tasarım problemleri, yetersiz teknolojik donanım, sınırlı sayıda uygulama ve en önemlisi uzman personel/kütüphaneci eksikliği gibi sorunların yer aldığı belirtilmektedir. Proje'nin tam anlamıyla başarıya ulaşması için eksikliklerin giderilmesinin ve fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi adına tüm okulları kapsayacak biçimde yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Emekli okul kütüphanecisi Namık Kemal DEMİR'in yazdığı "Yönetimin Özel Lise Okul Kütüphanesindeki Önemi ve Kütüphanecinin Yapabildikleri" başlıklı bölümde (s. 143-152), okulların faaliyetlerini yürütmesinde kilit rol oynayan yöneticiler ve okul kütüphanelerinde okul kütüphanecilerinin rolüne ilişkin tespitler ve öneriler yer almaktadır. Çalışmada ilk olarak bilgi ve öğrenmede teknolojik gelişmeler ve sosyal medya etkisine değinilmektedir. Ardından yazar, daha önce çalıştığı bir özel lise kütüphanesine ilişkin deneyimlerini okulun mevcut durumunu ortaya koyarak değerlendirmiştir. Sonuç olarak çalışmada, yönetim, ders programlarını destekleyen okul kütüphanesi, yönetmelik, öğretmen, bilgi belge yönetimi bölümü mezunu kütüphanecinin önemi vurgulanmaktadır.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer DALKIRAN'ın hazırladığı "Okul Kütüphaneciliğinde İyi Uygulama Örnekleri: Calvert İlçesi Devlet Okulları Kütüphaneleri" başlıklı bölümde (s. 153-172), Amerikan Okul Kütüphanecileri Derneği (American Association of School Librarians - AASL) tarafından verilen 2021 yılı Yılın Ulusal Okul Kütüphanesi Ödülüne layık görülen Calvert İlçesi Devlet Okullarının (Calvert County Public Schools - CCPS) kütüphaneleri incelenmektedir. Çalışma okul kütüphaneleri için önem taşıyan ödüle ilişkin bilgiler verilerek başlamaktadır. Ardından Calvert İlçesi'nde bulunan 25 devlet okulu ve 23 okul kütüphanesi hakkında bilgiler verilmiştir. Ödül kazanan okul kütüphanelerinin web sayfaları aracılığıyla bina, bütçe, kullanıcı, personel, derme gibi boyutlarla incelenerek hizmetleri hakkında örnekler sunulmuştur. Sonuç olarak çalışmada CCPS'deki okulların örnek alınması ve üzerine koyarak Türkiye'deki okul kütüphanelerinde uygulanmasının önemi vurgulanmaktadır.

Okullar, bireylerin, çocukluk ve ilk yetişkinlik dönemlerinde yaşama, iş ve endüstri dünyasına hazırlanması, iyi bir gelecek kazanması, kişisel, sosyal ve entelektüel düzeylerde gelişimlerinin sağlanması ve benzeri pek çok bağlamda önemli bir yere sahiptir (Demir ve Sarıçoban, 2022, s. 7). Okul kütüphaneleri, kütüphanecilik alanında ulusal ve uluslararası özel olarak çalışmaların yürütüldüğü kütüphane türlerinden biridir. Özellikle okul kütüphanelerinin hizmetlerinin geliştirilmesinde öğrenci odaklı çalışmalar oldukça önemlidir. Todd ve Kuhlthau (2005), okul kütüphanelerinin öğrencilere desteği üzerine Ohio eyaleti okul kütüphaneleri özelinde yaptıkları çalışma literatüre yansımalarından biridir. Tanıtımı yapılan kitapta da Ömer Dalkıran, Ayşenur Güneş, Güler Demir ve Namık Kemal Demir'in çalışmaları farklı boyut ve yaklaşımlarla okul kütüphanelerinin öğrenci gereksinimlerine ve gelişimine katkısını ortaya koymaktadır. Bu tür çalışmaların kitapta yer alması okul kütüphanelerinin geliştirilmesi ve bakış açısının ortaya konulması açısından önemlidir. Çünkü okul kütüphanesi, akademik başarıya katkısı ampirik olarak belgelenen birkaç faktörden biridir ve bu öğrenci performansı

üzerindeki diğer güçlü etkilerle açıklanamayacak bir katkıdır (Lance, 2002, s.6). Okul kütüphaneleri, bireylerin çocukluk dönemlerinden itibaren bilgi okuryazarı olması açısından oldukça büyük bir etkiye sahiptir. Aynı zamanda eğitim kurumları olan okulların faaliyetlerini yürütmesinde en önemli destekçisidir. Ülkeler, öğretim programlarında öğrencileri okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığına sahip bireyler olarak yetiştirmelerini sağlamakla kalmayıp, onları araştırma yapmaya özendirerek faaliyetleri de desteklemektedirler (Önal ve Şenyurt Topçu, 2013, s. 307). Okul kütüphanesi öğrenmenin merkezinde yer alarak yenilik, merak ve problem çözmeyi teşvik eden bir mekândır (Çakmak ve Eroğlu, 2020, s. 4). Peki yeni nesil okul kütüphaneleri yenilik ve yaratıcılığın merkezleri olmaya çabalarlarken nasıl başarı gösteriyor? Bu kütüphaneler, geleneksel öğrenim siloları (konular ve bölümler) ve içeriği kapsamayı amaçlayan belirlenmiş müfredatlar etrafında inşa edilmiş mevcut sistemleri yeniden yapılandırmaya çalışan okul liderleri için çözümler sunar (McGrath, 2015, s. 54). Eğitimin en önemli destekçisi olan okul kütüphaneleri için önemli standardizasyon çalışmaları yürüten IFLA (2015)'nın Okul Kütüphaneleri Rehberi uluslararası bağlamda yapılan çalışmalara en iyi örneklerdendir. Ulusal bağlamda yapılan çalışmalarda da Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği (2001) örnek gösterilebilir. Tanıtımı yapılan kitapta Malik Yılmaz tarafından okul kütüphaneleri ile ilgili IFLA rehberi ve MEB yönetmeliğinin karşılıklı değerlendirilmesinin yapılması oldukça önemlidir. Okul kütüphanelerinin tarihi, yönetimi, bilgi hizmetleri, yenilikçi hizmetler, ulusal ve uluslararası çalışmalar gibi çeşitli boyutlarla tek bir kitap altında anlatılması literatür açısından oldukça kıymetli bir çalışmanın ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Kaynakça

- Çakmak, T. ve Eroğlu, Ş. (2020). Zenginleştirilmiş kütüphanelerdeki mevcut durum ve uygulamaların analizi: Ankara'nın Çankaya ilçesindeki 12 okulda gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(1), 3-28. <https://doi.org/10.24146/tk.635256>
- Demir, G. ve Sarıçoban, B. S. (Ed.) (2023). Çeşitli boyutları ile okul kütüphaneleri. İdeal Kültür Yayıncılık.
- IFLA (2015). *Okul kütüphaneleri rehberi*. Arıoğlu, S. ve Durukan, A.Y. (Çev.). <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/75/1/ifla-school-library-guidelines-tr.pdf>
- Lance, K. C. (2002, 4 Haziran). *The importance of school libraries* [Konferans Sunumu]. White House Conference on school libraries. <http://cesdlibrary.pbworks.com/f/Lance.pdf>
- McGrath, K. G. (2015). School libraries and inovation. *Knowledge Quest*, 43(3), 54-61.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği (2001, 22 Ağustos). *Resmi Gazete* (Sayı: 24501). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/08/20010822.htm#7>
- Önal, İ., ve Şenyurt Topçu, Ö. (2013). Eğitimi gerçekleştirmek: öğretim programlarında okul kütüphanelerinin yeri. *Bilgi Dünyası*, 14(2), 306-328. <https://doi.org/10.15612/bd.2013.123>
- Todd, R., ve Kuhlthau, C. C. (2005). Student learning through Ohio school libraries, part 1: how effective school libraries help students. *School Libraries Worldwide*, 11(1), 63-88. <https://journals.library.ualberta.ca/slw/index.php/slw/article/view/6958/3956>